

VZEMI SI ČAS ZA NAS – PRIMER DOBREGA SODELOVANJA TREH VIŠJIH STROKOVNIH ŠOL

TAKE TIME FOR US – AN EXAMPLE OF GOOD COOPERATION BETWEEN THREE VOCATIONAL COLLEGES

dr. Boža Grafenauer
Višja strokovna šola za gostinstvo, velnes in turizem Bled
(boza.grafenauer@vgs-bled.si)

dr. Lea Kužnik
BIC Ljubljana, Višja strokovna šola
(lea.kuznik@bic-lj.si)

Izveleček

Študentje treh višjih strokovnih šol (BIC Ljubljana, Višja strokovna šola, Višja strokovna šola za gostinstvo, velnes in turizem Bled in Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Maribor) so v študijskem letu 2020/2021 in 2021/2022 strnili moči v dveh solidarnostnih projektih z naslovom Vzemi si čas za nas. V letu 2020/2021 so na družbenih omrežjih predstavljali skrite zgodbe svojih mest, v letu 2021/2022 pa so s fotografijami spregledanih delavcev v turizmu najprej na družbenih omrežjih, nato pa na treh fotografskih razstavah v Ljubljani, Bledu in Mariboru opozarjali na problematiko kadrov v gostinstvu in turizmu. Namen projekta Vzemi si čas za nas je ozavestiti širšo javnost o pomenu zaposlenih v turizmu, ki so spregledani in premalo izpostavljeni ter jim tako izkazati hvaležnost za njihovo nepogrešljivo delo v turizmu.

Ključne besede: sodelovanje med višjimi strokovnimi šolami, primer dobre prakse, zaposleni v turizmu

Abstract

Students of three vocational colleges (BIC Ljubljana, Vocational College, Higher Vocational College for Hospitality, Wellness and Tourism Bled, Higher Vocational College for Hospitality and Tourism Maribor) joined forces in two solidarity projects in the academic year 2020/2021 and 2021/2022 entitled Take time for us. In 2020/2021 they presented hidden stories of their cities on social networks, and in 2021/2022 with photos of overlooked workers in tourism, first on social networks and then at three photo exhibitions in Ljubljana, Bled and Maribor, they drew attention to the problem of personnel in hospitality and tourism. The purpose of the Take time for us project is to make the general public aware of the importance of employees in tourism who are overlooked and under-exposed and thus show them gratitude for their indispensable work in tourism.

Keywords: cooperation between vocational colleges, an example of good practice, employed in tourism

1 UVOD

Pandemija covid-19 ima velik družbeni in gospodarski vpliv. V gostinstvu in turizmu je poglobila krizo pomanjkanja kadra, ki smo jo v manjšem obsegu zaznali že pred pandemijo, danes pa je posegla na vsa področja turistične industrije.

V letu 2019, ki je bilo v številkah rekordno za slovenski turizem, je bilo v turističnih nastanitvenih obratih zabeleženih največ prihodov in največ prenočitev turistov doslej, več kot 6,2 milijona prihodov turistov in skoraj 15,8 milijona prenočitev. V januarju in februarju 2020 je bilo število prihodov in prenočitev turistov v Sloveniji primerljivo s preteklim letom, v marcu in aprilu 2020 pa je pandemija covid-19 slovenski turizem povsem ohromila. Prihodov turistov od sredine marca od sredine maja 2020 ni bilo, prenočitev je bilo zanemarljivo malo, pa še te so ustvarile osebe, ki ostajajo v Sloveniji dalj časa zaradi študija v okviru mednarodnih študijskih izmenjav (<https://www.stat.si/statweb/News/Index/9137>).

Ker so se bili gostinski obrati in turistične nastanitve zaprte skoraj eno leto, so se številni zaposleni v tej panogi odločili, da si poiščejo drugo zaposlitev ter se preusmerijo v druge panoge, izven turizma. Veliko gostincev je tako čez noč ostalo brez delavcev. Nekateri lokali pa si od zaprtja sploh niso opomogli.

Več kot očitno je, da je eden največjih izzivov s katerimi se danes sooča slovenski turizem pomanjkanje ustrezno usposobljenih kadrov zaradi covid situacije pa tudi slabega vpisa v srednje, višje in visoke šole s področja turizma in gostinstva.

Zato so Direktorat za turizem Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo ter Slovenska turistična organizacija skupaj s partnerji združili moči v nacionalni kampanji za promocijo poklicev s področja turizma in gostinstva.

Zadnji podatki kažejo, da v gostinstvu in turizmu primanjkuje 10.000 delavcev. (<https://www.rtv slo.si>). Kratkoročna rešitev je sicer iskanje tuje delovne sile, ki pa problema domačih zaposlenih ne reši, turistični ponudniki pa so v stalni negotovosti. Številni gostinci opozarjajo, da zanimanja za delo v gostinstvu in turizmu praktično, oziroma je čedalje manj zaposlenih v tej stroki, ki bi delo opravljalo z veseljem.

Eden izmed razlogov naj bi bil negativen odnos do gostinstva in turizma v družbi. Delo ni cenjeno, pogoji za delo so slabi. Fokus dela v gostinstvu in turizmu temelji na negativnih elementih kot je delo v popoldanskem in večernem času, ob vikendih in praznikih. Splošno prepričanje je tudi to, da so zaposleni v gostinstvu in turizmu v službah takrat, ko so drugi prosti ter da je to delo slabo plačano in zelo naporno, saj se je potrebno maksimalno posvetiti vsakemu gostu in zadovoljiti njegove želje in potrebe. Vse to doprinese k negativni promociji poklicev v gostinstvu in turizmu, kar ima velik vpliv na mlade, ki se odločajo za šolanje in poklicno pot. Celo za študentsko delo v gostinstvu in turizmu v vrhuncu turistične sezone je težko dobiti kader, čeprav so urne postavke trenutno med najvišjimi.

Združenja, ki zastopajo gostinstvo in turizem so si enotna. Vsi se strinjajo, da je potrebno situacijo reševati urgentno, dolgoročno in na vseh ravneh. Kadrovsko problematiko je treba nasloviti na različnih ravneh. Ena izmed področij je prav gotovo promocija poklicev v turizmu in gostinstvu, kar je bil tudi eden izmed ciljev projekta Vzemi si čas za nas. (<https://mariborinfo.com/novica/slovenija/v-gostinstvu-velik-primanjkljaj-kadra-iscejo-vec-kot-10000-delavcev/402849>).

S predstavitvami poklicev v turizmu in gostinstvu kot lepih, dinamičnih, zanimivih bi se negativni trend prav gotovo spremenil. Na Sekciji za gostinstvo in turizem pri Obrtno

podjetniški zbornici Slovenije menijo, da rešitve obstajajo in se zavedajo, da je potrebno v vsaki panogi poskrbeti za čim boljše pogoje dela.

Kriza zanimanja za poklice v gostinstvu in turizmu se kaže tudi v izobraževalnih ustanovah. Število dijakov in študentov v programih gostinstva in turizma se zaradi negotove in neurejene situacije na področju dela v gostinstvu in turizmu vsako leto zmanjšuje. Tako imamo na eni strani ponovni vzpon turizma po covidu, na drugi pa veliko pomanjkanje kadrov za delo, kar vodi v dolgoročno katastrofo, slabe storitve in posledično manjše odločanje turistov za obisk Slovenije. Neokrnjena narava in kulturne znamenitosti žal niso dovolj. Delodajalci se dobro zavedajo, da morajo poskrbeti za čim boljše delovne pogoje in ustrezne plače.

Glavni namen članka je predstaviti kako lahko izobraževalne ustanove prispevajo pomemben delež k dvigu zanimanja in ugleda poklicev v gostinstvu in turizmu. Gre za primer dobre prakse odličnega sodelovanja treh višjih strokovnih šol (BIC Ljubljana, Višja strokovna šola, Višja strokovna šola za gostinstvo, velnes in turizem Bled, Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Maribor), ki izobražujejo v programu Gostinstvo in turizem pri projektu Vzemi si čas za nas, ki je študentski solidarnostni projekt v podporo turizmu.

2 KONCEPT PROJEKTA VZEMI SI ČAS ZA NAS

Poklici v gostinstvu in turizmu so premalo cenjeni. Na nekatere poklice v gostinstvu in turizmu se včasih gleda celo slabšalno, prisotno je splošno razširjeno mnenje, da tovrstne poklice lahko opravlja vsak, brez ustrezne izobrazbe in da ti poklici ne zahtevajo dodatnih spretnosti in posebnih strokovnih veščin. V resnici pa so tovrstna dela psihično naporna, zahtevajo hitrost, spretnost in natančnost. Pri nekaterih vrstah dela gre za kreativno delo in nastajanje inovativnih idej, denimo pri poklicu kuharja, barista, animatorja, turističnega vodnika... Vendar se pri nas tovrstne poklice premalo povezuje z ustvarjalnostjo in kreativnostjo, ki je običajno rezervirana samo za klasične umetniške poklice.

Dejstvo je, da turistični delavci prepogosto ostanejo prezrti, kljub temu, da delajo neposredno s turisti in so pogosto prvi stik z gostom. Ko odidemo na počitnice, se radi odklopimo od vseh skrbi, hkrati pa imamo velika pričakovanja o nivoju storitev. Delavce razumemo kot sredstvo in nanje ne gledamo osebno. Hitro spregledamo, da je za nekom, ki je moral pospraviti našo hotelsko sobo, urediti okolico, poskrbeti za animacijo in delovanje tehnike, popraviti klimatsko napravo, počistiti okna, oprati brisače in posteljnino in nenazadnje uniformo receptorja, ki stoji pred nami, celostna oseba s svojo življenjsko zgodbo. Šofer avtobusa ali taksist nam je le sredstvo, ki nas popelje tja, kamor želimo; rezervacija je opravljena z nekaj kliki; prtljago nam prinesejo v hotelsko sobo... Z nekaterimi od poklicev se tudi poredko srečamo v živo, saj nimajo neposrednega stika z gosti in to nam otežuje razumevanje njihovega dela.

K spoštovanju in razumevanju poklicev v gostinstvu in turizmu lahko veliko pripomorejo tudi šole, ki izobražujejo na področju gostinstva in turizma in katerih glavno poslanstvo je izobraževanje, spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti z zavedanjem o družbeni odgovornosti. Na področju višješolskega izobraževanja so vodilne BIC Ljubljana, Višja strokovna šola, Višja strokovna šola za gostinstvo, velnes in turizem Bled ter Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Maribor. Vse tri izobražujejo študente v programu Gostinstvo in turizem.

Glede na poslanstvo je naša dolžnost in odgovornost, da tudi mi opozorimo in po svojih močeh pripomoremo k izboljšanju kadrovske situacije na področju turizma in gostinstva. V ta namen

so predavatelji (dr. Lea Kužnik, dr. Boža Grafenauer, ddr. Lazar Pavić) predmeta Dopolnilne turistične dejavnosti omenjenih višjih strokovnih šol, združili moči v skupnem projektu Vzemi si čas za nas, ki je plod lastnega razmisleka. Gre za solidarnostni projekt v podporo zaposlenim v turizmu.

Bistvo projekta je ozaveščanje širše javnosti o pomenu zaposlenih v turizmu, ki so spregledani in premalo izpostavljeni ter jim tako izkazati hvaležnost za njihovo nepogrešljivo delo v turizmu. Opozoriti želimo tudi na pomanjkanje ugleda delavcev v turizmu in neustrezno ovrednotenje njihovega dela.

Prav tako je projekt primer dobre praske na področju sodelovanja in povezovanja treh višjih strokovnih šol, tako študentov kot tudi predavateljev. Nenazadnje gre tudi za promocijo vseh treh višjih strokovnih šol, ki izobražujejo v programu Gostinstvo in turizem, treh turističnih krajev v katerih se šole nahajajo ter z dejanji gostoljubnosti polepšati dan delavcem v turizmu ter tudi sebi. Prav tako so študentje, ki so v projektu sodelovali, dobili vpogled v realne situacije na trgu dela ter izkusili kanček kompleksnosti turizma in s tem osmislili svoj študij. Z dobro izpeljavo projekta smo širšo javnost opozorili na široko paleto znanj in veščin, ki jih naši študentje imajo oziroma pridobijo v času študija v programih gostinstvo in turizem.

Projekt Vzemi si čas za nas je bil do zdaj izveden dvakrat, in sicer v študijskem letu 2020/2021 in 2021/2022.

3 VZEMI SI ČAS ZA NAS 2021

Projekt Vzemi si čas za nas je bil v letu 2021 v najprej načrtovan v obliki izvedbe privlačnega in odmevnega dogodka sočasno v živo v vseh treh mestih, torej Ljubljani, Bledu in Mariboru. Dogodek bi izražal solidarnost in podporo turističnemu sektorju, promoviral tri višje strokovne šole, ki izobražujejo v programu gostinstvo in turizem ter vsa tri mesta, ki so zaradi epidemije utrpela škodo na področju turizma. Šlo bi tudi za popestritev dogajanja v vseh treh mestih. Dogodek v živo je bil načrtovan za 20.4.2021.

Zaradi izrednih in nepredvidenih razmer, ki jih je povzročila epidemija pa ga nismo smeli izvesti v živo (prepoved zbiranja ljudi in podobno). Potrebna je bila hitra prilagoditev projekta. V skladu z upoštevanjem takrat predpisanih ukrepov smo izvedbo, ki je potekala v dveh delih, predstavili na splet. Najprej so študentje vseh treh višjih strokovnih šol, pod mentorstvom dr. Lee Kužnik, dr. Bože Grafenauer in Brigitte Pavlič dva meseca na spletnih omrežjih Facebook in Instagram v obliki fotografij in kratkih enominutnih filmov dnevno objavljali »skrite kotičke mojega mesta«, torej tiste točke, ki jih turisti navadno ne odkrijejo in ne obišejo in niso del različnih klasičnih turističnih promocij in katalogov. Objave na spletnih omrežjih so bile skrbno načrtovane s strani vseh treh sodelujočih skupin študentov, ki so izmenično objavljali svoje prispevke.

20.4.2021 pa je sledil spletni dogodek preko aplikacije Zoom in zaključek projekta z vklopi v živo iz Ljubljane, Bleda in Maribora ter predstavitev treh izvornih kratkih filmov na temo turizma vseh treh mest, ki so jih študentje sami zasnovali, odigrali in posneli. Z vklopi v živo so nam svojo podporo izkazali tudi direktorji in ravnatelji vseh treh višjih strokovnih šol.

V projektu je sodelovalo 20 študentov treh višjih strokovnih šol ter trije mentorji. Vsaka izmed treh ekip študentov je izbrala tudi svojega študentskega vodjo projekta, ki je skrbel za ažurno komunikacijo o sestankih in dejavnostih projekta ter končno evalvacijo.

Cilji projekta v letu 2021 so bili podpora in solidarnost s turističnemu sektorju promocija treh turističnih krajev, sodelovanje in promocija treh različnih višjih strokovnih šol, kljub pandemiji uspešno izpeljan projekt od zasnove do zaključka, zadovoljstvo udeležencev po končanem projektu. Študentje so velik poudarek namenili tudi promociji projekta, predvsem na socialnih omrežjih, Facebook in Instagram.

Projekt in dogodek je bil kljub spletni izvedbi zelo dobro sprejet v širši javnosti in tudi dobro medijsko pokrit v različnih spletnih in tiskanih medijih.

4 VZEMI SI ČAS ZA NAS 2022

Po uspešno izpeljanem prvem skupnem projektu Vzemi si čas za nas smo se odločili, da nadaljujemo zastavljeno pot povezovanja in sodelovanja med višjimi strokovnimi šolami tudi v študijskem letu 2021/2022. Tokrat je v projektu sodelovalo 24 študentov treh višjih strokovnih šol iz Ljubljane, Bleda in Maribora ter trije mentorji: dr. Lea Kužnik, dr. Boža Grafenauer in ddr. Lazar Pavić.

Namen projekta Vzemi si čas za nas je ostal nespremenjen, torej ozaveščati širšo javnost o pomenu turističnih delavcev, ki so v turizmu premalo izpostavljeni ter jim tako izkazati hvaležnost za njihovo nepogrešljivo delo v turizmu.

Projekt je bil razdeljen na dva dela. V prvem delu so študentje na družbenih omrežjih Facebook in Instagram v obliki fotografij predstavljali zgodbe nevidnih, spregledanih in premalo izpostavljenih delavcev v turizmu.

V drugem delu je sledila priprava fotografske razstave prezrtih delavcev v turizmu. Otvoritev je potekala 13. 4. ob 13.00 istočasno v Ljubljani, Bledu in Mariboru. Cilj je bil, da je razstava postavljena na javnem mestu, kjer si jo lahko ogleda čim več ljudi. Tako je v Ljubljani dogodek v živo potekal na Špici ob Ljubljani, poleg BIC Ljubljana, na Bledu na promenadi ob Blejskem jezeru, v Mariboru v Delavničarskem studiu Mladinskega centra Maribor.

Skozi fotografsko razstavo o pomenu spregledanih delavcev v turizmu so študenti ponudili javnosti v razmislek kako je biti sobarica, varnostnik na smučarskih napravah ali skrbnik parkirnega režima. Po ugotovitvah študentov med prezrte delavce v turizmu spadajo predvsem taksisti, sobarice, vzdrževalci, delavci v pralnici, čistilke, delavci na bazenih, tehniki v hotelu, slaščičarji, natakarji, receptorji, vozniki shuttlov, dobavitelji surovin, vozniki turističnega vlakca, portirji, pobiralci parkirnine, delavci v turistični agenciji, delavci v rezervacijah, turistični animatorji, vozniki turistične ladjice, hišniki, dobavitelji surovin, delavci na žičniških napravah, skrbniki parkirnega režima, prodajalci v trgovinicah s turističnimi spominki...

Kaj lahko storimo, da delavci v turizmu ne bodo prezrti? Študenti, avtorji fotografske razstave menijo, da je poti več. Prva naloga je ozaveščanje javnosti in s tem dvig ugleda poklicev turizmu s strani solidarnostnih projektov kot je Vzemi si čas za nas, s strani delodajalcev in turističnih organizacij. Druga naloga je odnos delodajalcev do delavcev v turizmu, ki ga lahko izboljšajo z dobrimi delovnimi pogoji (delovni čas, organizacijska klima, dodatna izobraževanja, ukrepi za zaposlene z družinami, ipd. ..) in ustreznimi plačami v turizmu, za katere študenti menijo, da so prenizke. Menijo, da manj cenjeni poklici gotovo prejemajo tudi nižje plače, kot si jih v resnici zaslužijo. Nižje plače pomenijo tudi manj interesa za ta delovna mesta. Z razstavo so študentje zaposlenim v turizmu odprli vrata in okna, jih postavili v ospredje. Korak v to smer bi morali narediti tudi njihovi delodajalci.

5 ODMEVNOST PROJEKTA

Solidarnostni projekt Vzemi si čas za nas je obakrat požel veliko zanimanja in odobravanja s strani javnosti. Pozitivni odzivi na samoiniciativno akcijo študentov gostinstva in turizma so se vrstili z vseh strani, tako s strani zaposlenih v turizmu, kot tudi Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, Direktorata za turizem, Slovenske turistične organizacije, Gostinsko turistične zbornice, Turizma Ljubljana, Turizma Bled, Centra poslovne odličnosti Ekonomske fakultete v Ljubljani in mnogih drugih podjetij v povezavi s turizmom in tudi širše.

Posebno pozornost pa so pokazali tudi slovenski mediji. Kot prva sta se odzvala RTV Slovenija s posnetkom z otvoritve razstave z Bleda, portal MMC ter oddaja Na lepše. Na Valu 202 je polurno oddajo pripravila Tatjana Pirc. Tudi pisni mediji niso skoparili z objavami, saj je bila novica objavljena praktično v vseh pomembnejših medijih:

RTV SLO, Na lepše: <https://www.rtv slo.si/rtv365/arhiv/174872149?s=tv>

Slovenia.info: <https://www.slovenia.info/sl/novinarsko-sredisce/novice/19318-vzemi-si-cas-za-nas-fotografaska-razstava-studentov-o-pomenu-spregledanih-delavcev-v-turizmu>

RTV SLO Val 202: <https://val202.rtv slo.si/2022/04/nevidni-delavci-v-turizmu/>

Portal MMC RTV: <https://www.rtv slo.si/zabava-in-slog/nevidne-zgodbe-spregledanih-turisticnih-delavcev/619776>

STA: <https://www.sta.si/3032850/vec-kot-20-studentov-za-ustrezno-vrednotenje-vseh-poklicev-v-turizmu>, <https://www.sta.si/3025583/na-kratko-iz-gospodarstva>)

Portal Siol: <https://siol.net/trendi/potovanja/prezrti-delavci-v-turizmu-ki-jih-obicajno-splohne-opazimo-foto-577205>

Slovenska Kronika: <https://365.rtv slo.si/arhiv/slovenska-kronika/174864614>

Prispevki so bili objavljeni tudi na Radiu Kranj in Radiu Gorenc ter v Kmečkem glasu.

6 SKLEP

Solidarnostni projekt v podporo turizmu Vzemi si čas za nas, dokazuje pomembnost sodelovanja in povezovanja višjih strokovnih šol za višje cilje, saj smo skupaj močnejši in glasnejši ter kot se je pokazalo, tudi slišani. Pri tem se študentje učijo povezovanja, usklajevanja, kolektivne pripadnosti, ustvarjalnosti, odgovornosti, prilagajanja novim situacijam, skupinskega dela, kjer je vsak posameznik pomemben člen verige, pa tudi empatije do kolegov, sodelavcev in bodočih sodelavcev v turistični stroki.

Projekt izkazuje hvaležnost prezrtim delavcem ter izpostavlja nepogrešljivost in pomembnost njihovega dela ter hkrati promovira poklice v turizmu, višje strokovne šole s področja gostinstva in turizma ter turistične kraje v katerih se šole nahajajo. Dodana vrednost tovrstnih praktično naravnanih projektov je, da študenti osmislijo in izkusijo kanček kompleksnosti turizma, ki ga tako kot doslej tudi v prihodnje ne bo možno preoblikovati in posodobiti s pritiskom na gumb za ponastavitev.

Turizem prihodnosti prinaša nedvomno številne spremembe. Ko razmišljamo o izzivih, trendih in preobrazbi turizma, se moramo zavedati in upoštevati tudi, da bodo prihodnost krojili sedanjí študenti in prihodnji strokovnjaki, ki so dve leti živeli v svetu, kjer se družabnost pooseblja s

prošnjo za prijateljstvo na spletnih omrežjih in v svetu, kjer so se učili in ustvarjali brez pristnega osebnega stika tako z vrstniki kot s profesorji.

Projekt je seveda odsev časa, v katerem živimo. To ni klasična promocija turizma s podobami vrveža gostinskih teras, s soncem obsijanah znamenitosti in srečnih turistov, ki sledijo bleščečemu nasmehu in vneti razlagi turistične vodnice.

Večina študentk in študentov sodelujočih v projektu Vzemi si čas za nas, se kljub velikim izzivom v poklicih v turizmu v prihodnosti vidijo kot delavci v turizmu. Želijo si postati receptorji, organizatorji dogodkov, delavci v turističnih agencijah ali hotelih. Prav tako jim je projekt prinesel veliko osebnega zadovoljstva, saj kot je izpostavila ena od študentk sodelujočih v projektu: »Ko smo zaposlene v turizmu obiskali v njihovih delovnih okoljih so bili presenečeni, veseli, večkrat tudi do solz ganjeni. In takrat smo vedeli, da delamo pravo stvar.«

7 VIRI

<https://www.stat.si/statweb/News/Index/9137> - RS Statistični urad

<https://mariborinfo.com/novica/slovenija/v-gostinstvu-velik-primanjkljaj-kadra-iscejo-vec-kot-10000-delavcev/402849>

<https://www.rtvsllo.si/zabava-in-slog/v-gostinstvu-in-turizmu-primanjkuje-10-000-delavcev/628639>